

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЄМЧИК ОЛЕКСАНДРА ГРИГОРІВНА

УДК 378.22:373.3

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАГІСТРІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Рівне–2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
СЕМЕНОВ Олександр Сергійович,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
доцент кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЗДАНЕВИЧ Лариса Володимирівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик;

кандидат педагогічних наук, доцент
ШАПАРЕНКО Христина Андріївна,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради,
декан факультету дошкільної і спеціальної освіти та
історії, професор кафедри теорії та методики
дошкільної освіти.

Захист відбудеться 27 червня 2018 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 47.053.01 в Рівненському державному гуманітарному університеті за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Степана Бандери, 12.

Із дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету (33000, м. Рівне, вул. Пластова, 31).

Автореферат розіслано 26 травня 2018 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. А. Гудовсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Активний соціально-економічний розвиток суспільства, а також пов'язані з ним демократизація і гуманізація освітньої галузі зумовлюють необхідність підготовки її висококваліфікованих фахівців. У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013) визначено, що саме від належної підготовки педагогічних кадрів, підвищення їхнього професійного та загальнокультурного рівнів залежить інноваційний розвиток освіти й ставлення до неї суспільства. У такому ракурсі постає особливо вагомим такий аспект професійної освіти, як підготовка майбутніх педагогів.

Зміну вектора державної політики в галузі дошкільної освіти на розвиток і творчу самореалізацію особистості дитини в єдності із творчим розвитком педагога відображено у положеннях законів України «Про дошкільну освіту» (2001), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті» (2002), «Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» (2011) й інших нормативних актів. Доцільність дослідження такої проблеми підтверджено державним курсом України на реформування дошкільної галузі, а саме актуалізацією тенденції створення національного освітнього простору шляхом інтегрування інноваційних технологій не лише в загальну професійну підготовку майбутніх педагогів, а й у їхню підготовку до творчого вдосконалення навчального процесу. Це детермінує вимогу підготовки таких вихователів дітей дошкільного віку, організаторів дошкільної освіти й викладачів педагогічних дисциплін, які спроможні виконувати покладені на них обов'язки на високому професійному рівні, знаходити нестандартний і найбільш ефективний спосіб вирішення освітніх завдань, формувати творчу особистість дитини дошкільного віку та/або студента.

Метою професійної підготовки магістра дошкільної освіти є не тільки озброєння педагогічними знаннями та практичними вміннями, а й прищеплення потрібних для забезпечення високого науково-теоретичного та методичного рівнів викладання педагогічних дисциплін у повному обсязі освітньої програми, підвищення професійного рівня, педагогічної майстерності, наукової кваліфікації значущих професійно-педагогічних якостей. До найважливіших з останніх належить творчий потенціал магістра дошкільної освіти як передумова ефективної науково-дослідної роботи, систематичного вдосконалення змісту навчання, впровадження в освітній процес сучасних інноваційних методів, нагромадження плідної наукової та навчальної інформації, систематичного вивчення, аналізу й оцінювання навчально-пізнавальної діяльності та поведінки дітей дошкільного віку та студентів.

Загалом проблема розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти до сьогодні не була предметом спеціального дослідження. Розв'язання її в сучасній практиці професійно-педагогічної підготовки в умовах магістратури здебільшого відзначається фрагментарністю, а актуальність окреслена безпосереднім зв'язком із забезпеченням якості професійної підготовки та майбутньої педагогічної діяльності магістрів спеціальності «Дошкільна освіта».

Для вивчення проблеми розвитку творчого потенціалу особистості присутнє опрацювання наукових досліджень філософсько-культурологічної та соціальної природи особистості в контексті її формування, зокрема Г. Батіщева, М. Бердяєва, Г. Давидової, Б. Кедрова, О. Клепікова, М. Когана, А. Коршунова, П. Кравчук,

В. Кременя, В. Крисаченко, І. Кучерявого, В. Лося, П. Лямцева, М. Мойсеєва, В. Овчиннікова, П. Сауха, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, Г. Філіпчука, В. Франкла, Е. Фромма, А. Шептуліна, В. Шинкарука, А. Шуміліна й ін. Розкриттю психолого-педагогічних аспектів розвитку особистості як суб'єкта діяльності присвячено дослідження К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, П. Блонського, Г. Балла, М. Басова, І. Беха, Б. Братуся, Л. Виготського, Г. Костюка, А. Леонтьєва, Б. Ломова, В. Мерліна, А. Петровського, С. Рубінштейна, Л. Сахань та ін.; окремих аспектів розвитку творчої особистості та психолого-педагогічних чинників, що сприяють становленню її якостей, – наукові роботи І. Аверіної, Г. Альтшуллера, Б. Ананьєва, В. Андрєєва, Д. Богоявленської, А. Брушлинського, Л. Виготського, Н. Вишнякової, Дж. Гілфорда, В. Дружиніна, В. Загв'язинського, І. Зязюна, Н. Кузьміної, О. Кульчицької, А. Лука, А. Маслоу, О. Матюшкіна, В. Моляка, Б. Нікітіна, Я. Пономарьова, М. Поташника, В. Рибалки, К. Роджерса, О. Романовського, В. Роменця, С. Рубінштейна, О. Семенова, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, А. Спіркіна, Т. Суценко, Б. Теплова, П. Торренса, М. Холодної, Г. Чистякової, М. Ярошевського й ін.; проблем розвитку якостей особистості в контексті особистісно орієнтованого підходу до організації педагогічного процесу та розроблення відповідної системи методичної роботи – напрацювання І. Беха, А. Бойко, В. Лозової, О. Мороза, А. Мудрика, Н. Ничкало, О. Петренко, І. Прокопенка, Г. Пустовіта, Н. Тарасевича, Н. Щуркової та ін.; проблем модернізації педагогічної освіти щодо розвитку особистості в умовах закладів вищої освіти – студії В. Андрущенко, Є. Барбіної, Г. Беленької, І. Богданової, О. Глузмана, О. Гузій, М. Євтуха, Л. Зданевич, Е. Карпової, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, З. Курлянд, А. Линенко, Ю. Пелеха, О. Пехоти, В. Радула, В. Сластьоніна, Х. Шапаренко й ін.

На основі аналізу філософсько-культурологічної, психолого-педагогічної та спеціальної літератури із досліджуваної проблеми виявлено низку *суперечностей* між:

- потребою суспільства та держави у магістрах дошкільної освіти, здатних до творчої педагогічної діяльності, й актуальним рівнем розвитку творчого потенціалу студентів магістратури;
- сучасним запитом на високий рівень готовності магістрів дошкільної освіти до творчої педагогічної діяльності та нерозробленістю моделей розвитку творчого потенціалу в освітньому процесі закладів вищої освіти;
- прагненнями викладачів закладів вищої освіти розвинути творчий потенціал магістра дошкільної освіти й неадаптованим до цієї ідеї змістом теоретичної та практичної підготовки фахівців;
- об'єктивною потребою закладів вищої освіти забезпечити розвиток творчого потенціалу фахівців на основі креативного й інноваційного освітнього процесу та наявними умовами освітнього середовища, орієнтованими здебільшого на репродуктивну й адаптивну діяльність студентів.

Актуальність означеної проблеми, недостатнє її висвітлення в теорії та практиці професійної освіти і виявлені суперечності зумовили вибір теми дисертації: **«Розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та держбюджетної теми «Реалізація філософії людиноцентризму в сучасній національній освіті» (реєстраційний номер 0113U002224). Тему дисертації затверджено вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 6 від 25.12.2014 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 24.03.2015 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити структурно-функціональну модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та практики професійної підготовки фахівців з'ясувати сутність, зміст основних понять дослідження та схарактеризувати структуру творчого потенціалу магістра дошкільної освіти.

2. Визначити критерії, показники та рівні розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

3. Продіагностувати стан розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

4. Обґрунтувати та розробити структурно-функціональну модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки та навчально-методичне забезпечення її упровадження.

5. Експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка магістрів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – структурно-функціональна модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

У ході наукового пошуку було використано такі **методи дослідження:**

– **теоретичні:** аналіз і синтез психолого-педагогічної, навчально-методичної та спеціальної літератури із досліджуваної проблеми, порівняння, систематизація, узагальнення теоретичних даних щодо функціонування педагогічного процесу закладу вищої освіти, професійної підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти; аналіз нормативних документів; порівняння й узагальнення інформації для визначення стану проблеми і теоретичного обґрунтування структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки; теоретичне прогнозування, проектування та моделювання;

– **емпіричні:** педагогічне спостереження, бесіди, опитування (інтерв'ювання та анкетування), тестування студентів для вияву основних суперечностей і недоліків змісту, методів і форм їхньої професійної підготовки та дослідження рівнів розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки;

– *математичної статистики*: критерій однорідності К. Пірсона для виявлення статистичної достовірності кількісних та якісних змін у рівнях розвитку творчого потенціалу майбутніх магістрів дошкільної освіти.

Експериментальна база дослідження. Експеримент проводили на базі таких закладів вищої освіти: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, Херсонський державний університет, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Рівненський державний гуманітарний університет. Участь в експерименті взяли 183 студенти магістратури спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– з'ясовано стан розробленості проблеми розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки; обґрунтовано, розроблено й апробовано структурно-функціональну модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки в закладі вищої освіти, що складається із взаємопов'язаних блоків (цільовий, теоретико-методологічний, методичний, процесуальний та оцінювально-результативний), охоплює вперше визначені етапи (адаптаційно-ознайомлювальний, інформаційно-діяльнісний, творчої самореалізації) та організаційно-педагогічні умови (науково-методичне забезпечення творчої діяльності студентів у процесі навчання; забезпечення кваліфікованого творчого супроводу професійно-особистісного становлення та розвитку студента; організація творчого освітнього середовища; стимулювання та активізація самовизначення й самореалізації студентів у процесі науково-дослідної та самостійної практичної творчої діяльності у процесі професійної підготовки) розвитку творчого потенціалу;

– визначено структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, креативний, операційний і рефлексивний) творчого потенціалу магістра дошкільної освіти; обґрунтовано критерії (мотиваційний, когнітивний, креативний, операційний, рефлексивний), відповідні до критеріїв показники та рівні (інноваційний, виражений, латентний) розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти; запропоновано критерійно-діагностувальний комплекс оцінювання розвитку творчого потенціалу магістра дошкільної освіти;

уточнено сутність феномену творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки як інтегративної якості особистості фахівця з дошкільної освіти, що є системою професійних знань і вмінь, психологічних характеристик педагога, що забезпечують провадження творчої педагогічної діяльності, самовдосконалення, спрямовані на розвиток творчої особистості студентів, їхньої готовності до творчої взаємодії з дітьми дошкільного віку та набувають розвитку у процесі професійної підготовки в умовах магістратури;

удосконалено форми та методи розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки;

подальшого розвитку набули положення теорії і методики професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в закладі вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в упровадженні в освітній процес закладу вищої освіти структурно-функціональної моделі розвитку творчого

потенціалу магістрів дошкільної освіти в єдності її структурних і функціональних компонентів; розробленні методики психолого-педагогічного діагностування рівнів розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти; оновленні змісту навчальних дисциплін за циклом професійно-практичної підготовки магістра дошкільної освіти в розрізі таких тем: «Механізми творчого процесу та його взаємозв'язок із педагогічною діяльністю», «Методи вивчення творчих якостей особистості педагога», «Технології творчої педагогічної діяльності»; доповненні змісту завдань педагогічної практики студентів; розробленні та впровадженні вибіркової навчальної дисципліни «Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» та комплексу практичних завдань для розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти (педагогічні задачі, вправи з використанням педагогічних ситуацій, тренінгові завдання для творчого розвитку).

Результати дослідження може бути використано викладачами закладів вищої освіти під час розроблення й оновлення освітніх програм підготовки фахівця за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта», програм навчальних дисциплін і програм педагогічних практик; у системі підвищення кваліфікації та перекваліфікації педагогів закладами післядипломної педагогічної освіти.

Матеріали дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес: Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (акт про впровадження № 03-28/02/4006 від 06.10.2017 р.), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження № 797/02-13 від 06.12.2017 р.), Херсонського державного університету (акт про впровадження № 11-26/2341 від 06.12.2017 р.), Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (акт про впровадження № 01-15/03/1801 від 08.12.2017 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (акт про впровадження № 255 від 11.12.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено на наукових і науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня:

– *міжнародних*: «Теоретичні та методичні засади особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (Вінниця, 2014 р.), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2015 р.), «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2015 р.), «Проблеми соціалізації та ресоціалізації особистості» (Луцьк, 2015 р.), «Підготовка конкурентоздатного фахівця дошкільної та початкової освіти: реалії й перспективи» (Луцьк, 2015 р.), «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Київ – Кам'янець-Подільський, 2015 р.), Scientific and Professional Conference «Pedagogy and Psychology In an Era of Increasing Flow of Information» (Budapest, 2016 р.), «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2016 р.), «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (Луцьк, 2016 р.), «Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті: здобутки, проблеми, перспективи» (Умань, 2016 р.), «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (Луцьк, 2017 р.);

– *всеукраїнських*: «Особистісний розвиток дітей та молоді в інноваційно орієнтованому освітньому середовищі» (Київ, 2015 р.), «Дошкільна освіта у сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації» (Харків, 2016 р.), «Самореалізація пізнавально-творчого і професійного потенціалу особистості в інноваційній освіті» (Суми, 2016 р.), «Підготовка конкурентоздатного фахівця початкової освіти в контексті реалізації концепції „Нова українська школа”» (Луцьк, 2017 р.), «Особистість у виховному просторі зростання: від дитинства до юності» (Київ, 2017 р.);

– *регіональних*: «Особливості мовленнєвих вад у дітей старшого дошкільного, молодшого шкільного віку та їх усунення» (Луцьк, 2016 р.), «Освітня програма для дітей від 2 до 7 років „Дитина”» (Луцьк, 2016 р.).

Результати дослідження відображено у публікаціях автора й обговорено на засіданнях кафедри педагогіки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (2014–2017 рр.).

Особистий внесок автора. У статті «Розвиток творчої особистості фахівця дошкільної освіти у процесі професійної підготовки» (співавтор – О. С. Семенов) (2015 р.) авторським внеском є аналіз результатів діагностування творчих здібностей студентів, установлення необхідності доповнення змісту професійної підготовки в закладі вищої освіти завданнями, спрямованими на розвиток творчих якостей магістрів дошкільної освіти (0,3 авт. арк.); у статті «Освітнє середовище навчального закладу як детермінанта розвитку професійного потенціалу майбутнього вихователя» (співавтор – О. С. Семенов) (2017 р.) визначено умови та можливості освітнього середовища як чинника, що впливає на формування та розвиток професійних якостей, зокрема творчого потенціалу особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти (0,25 авт. арк.). Розробки та ідеї, що належать співавтору, у дисертації не використано.

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 22 одноосібних публікаціях здобувача і 2 у співавторстві, серед яких: десять відображають основні положення дисертації (з них одна – в зарубіжному періодичному фаховому виданні, введеному до міжнародних наукометричних баз, дев'ять статей у наукових фахових виданнях України, із яких три – публікації в наукометричних виданнях), одинадцять мають апробаційний характер, три додатково представляють результати дисертації (з них одна – навчально-методичний посібник).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (331 найменування, із них 9 – іноземною (англійською) мовою), 7 додатків. Загальний обсяг дисертації – 318 сторінок, із яких 170 сторінок основного тексту. Робота містить 10 таблиць і 15 рисунків на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет; розкрито наукову новизну й практичне значення роботи; наведено інформацію про особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, публікації автора; подано відомості про структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретичні засади розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти» проаналізовано поняттєво-категорійний апарат дослідження, актуалізовано розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти як педагогічну проблему, визначено сутність поняття «творчий потенціал магістра дошкільної освіти», схарактеризовано сутність професійної підготовки магістрів дошкільної освіти до творчої педагогічної діяльності.

Шляхом семантичного аналізу споріднених категорій «творчість», «потенціал», «творча активність», «творча особистість» виявлено, що творчий потенціал постає базовою детермінантою творчої особистості, є її якісною характеристикою, спроектованою на внутрішню схильність до реалізації творчої активності, та набуває зовнішнього вираження у процесі творчої діяльності за наявності відповідних умов.

Простежено, що категорією «творчий потенціал особистості» у психолого-педагогічній літературі почасти послуговуються як синонімом творчих здібностей, креативності й інтелекту. Визначення її сутності передбачає охоплення багаторівневої системи взаємозалежних компонентів: знань, умінь, навичок, творчої спрямованості, готовності до творчої діяльності, мотивів, креативності, які органічно пов'язані між собою, становлять цілісну основу творчого потенціалу особистості та, за умови високого рівня їхнього розвитку та взаємозв'язку, стимулюють її до активної самозміни й перетворення навколишнього середовища відповідно до творчого задуму.

З'ясовано, що в руслі діяльнісного підходу становлення творчої особистості педагога неможливе без розвитку творчих якостей у процесі творчої педагогічної діяльності та професійної підготовки до неї. Саме до такої діяльності здатен педагог із високим рівнем творчого потенціалу. Творчий потенціал педагога – інтегративна характеристика особистості, котру складає система знань і вмінь, особистісних, професійних якостей і задатків педагога як сукупність його можливостей до перетворення та/або створення педагогічної дійсності.

Доведено потребу відображення в сутності творчого потенціалу майбутнього педагога специфіки освітньої галузі, змісту фахової підготовки до творчої педагогічної діяльності за освітніми рівнями та критичного бачення, котре б зумовлювало не тільки здатність розв'язувати педагогічні проблеми в оригінальний спосіб, а й уміння побачити, передбачити, виявити проблему та добирати оптимальні шляхи її подолання.

Визначено «творчий потенціал магістра дошкільної освіти» як інтегративну якість особистості фахівця, що є системою професійних знань і вмінь, психологічних характеристик педагога, що забезпечують провадження творчої педагогічної діяльності, самовдосконалення, спрямовані на розвиток творчої особистості студентів, їхньої готовності до творчої взаємодії з дітьми дошкільного віку та набувають розвитку у процесі професійної підготовки в умовах магістратури. У структурі творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти виокремлено такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, креативний, операційний і рефлексивний.

Обґрунтовано, що розвиток творчого потенціалу магістра дошкільної освіти, як процес становлення його структурних компонентів у процесі навчання в

магістратурі, є обов'язковим складником його професійної підготовки – процесу навчання в закладі вищої освіти за програмою підготовки магістра спеціальності «Дошкільна освіта», унаслідок якого людина здобуває відповідну кваліфікацію, розвиває в собі якості особистості, здатної на високому рівні провадити творчу педагогічну діяльність викладача педагогічних дисциплін в умовах закладу вищої освіти, інноваційну й управлінську діяльність педагога закладу дошкільної освіти.

У другому розділі **«Структурно-функціональна модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти»** для обґрунтування структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки визначено критерії, показники та рівні розвитку їхнього творчого потенціалу; діагностовано сучасний стан розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. Це дало змогу розробити структурно-функціональну модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки, а також визначити найважливіші напрями вдосконалення змісту підготовки магістра дошкільної освіти в контексті розвитку його творчого потенціалу.

На основі виокремлених компонентів творчого потенціалу магістра дошкільної освіти визначено й обґрунтовано мотиваційний, когнітивний, креативний, операційний, рефлексивний критерії розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти та показники, які їх уточнюють і деталізують. Запропоновано змістові характеристики рівнів (інноваційний, виражений, латентний) відповідно до ознак їхнього вияву в реальній педагогічній ситуації.

Розроблено критерійно-діагностувальний комплекс емпіричного дослідження творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти. Окреслено основні завдання діагностування такої інтегративної якості: 1) отримання достовірної інформації про рівень розвитку кожного структурного компонента досліджуваного явища; 2) визначення та характеристика рівнів розвитку творчого потенціалу студентів на початок формульованого етапу педагогічного експерименту.

Шляхом узагальнення даних, отриманих на констатувальному етапі (залучено 183 студенти), виявлено такий розподіл майбутніх магістрів дошкільної освіти за рівнями: інноваційний рівень продемонстрували 19,7 % учасників експерименту, виражений – 49,7 % і латентний – 30,6 %. Це дає змогу стверджувати про наявність у реальній освітній практиці низки негативних чинників: брак у традиційній системі професійної підготовки конкретних прикладів і зразків творчої педагогічної діяльності; недостатнє залучення студентів до безпосередньої участі в ній; фрагментарність і недосконалість навчально-методичного забезпечення професійної підготовки, спрямованого на ознайомлення студентів із можливостями розвитку творчого потенціалу; формалізм пошуково-дослідницької діяльності студентів, недоліки її науково-педагогічного супроводу.

Осмислення концептуальних основ дослідження, результатів констатувального етапу експерименту дало змогу розробити структурно-функціональну модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки (рис. 1).

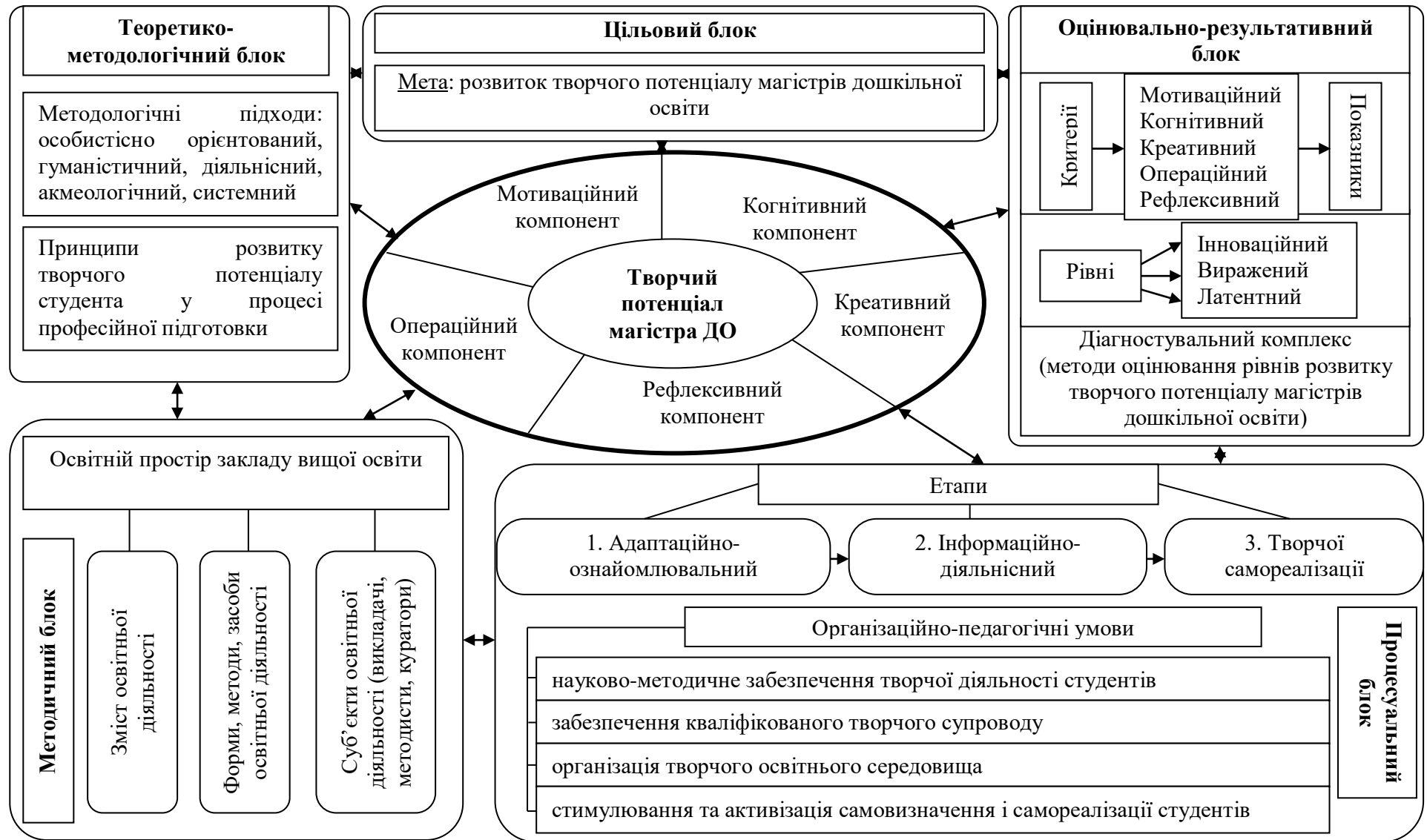

Рис. 1. Структурно-функціональна модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки

Позиційне розміщення запропонованих елементів моделі зумовлене логікою, прогностичністю, діагностичністю та циклічністю освітнього процесу, зорієнтованого на розвиток творчого потенціалу магістра дошкільної освіти. Ядром означеної моделі є якість підготовки магістра дошкільної освіти, інтерпретована у структурній організації його творчого потенціалу (цільовий блок). Ціле-прогностичний елемент моделі відображає кінцевий результат педагогічного процесу – розвиток творчого потенціалу магістра дошкільної освіти (мета). Визначено й схарактеризовано методологічні підходи (особистісно орієнтований, гуманістичний, діяльнісний, акмеологічний, системний) і принципи, що становлять елементи теоретико-методологічного блоку структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти. Оцінювально-результативний блок охоплює критерії, показники, діагностувальний інструментарій і рівні розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти. Процесуальний блок складають організаційно-педагогічні умови (науково-методичне забезпечення творчої діяльності студентів у процесі навчання; забезпечення кваліфікованого творчого супроводу професійно-особистісного становлення та розвитку студента; організація творчого освітнього середовища; стимулювання та активізація самовизначення і самореалізації студентів у процесі науково-дослідної та самостійної практичної творчої діяльності у процесі професійної підготовки) та етапи, реалізовані у процесі професійної підготовки, – адаптаційно-ознайомлювальний, інформаційно-діяльнісний і етап творчої самореалізації. Оновлене методичне забезпечення представлене окремим блоком моделі, що передбачає посилення розвивальних можливостей освітнього простору закладу вищої освіти як комплексу систематизованих новітніх освітніх ресурсів з необхідним методичним, технологічним, організаційним супроводом.

Підґрунтям реалізації розробленої моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти обрано положення про: творчий характер освітньої діяльності як основу накопичення творчого досвіду; інтеграцію студента у творче освітнє середовище закладу вищої освіти; повторюваність реалізації етапів моделі, яка передбачає циклічну постановку більш гідної та технологічно досконалої мети; неперервність розвитку творчого потенціалу студента протягом усього періоду його професійної підготовки в магістратурі.

Констатовано, що найважливішою умовою оптимізації розвитку творчого потенціалу магістра дошкільної освіти є відповідне вдосконалення змісту професійної підготовки за такими напрямками: удосконалення нормативного забезпечення підготовки магістра; вивчення професійно-педагогічних дисциплін з опорою на творчі проблемно-пошукові завдання; упровадження в освітній процес вибіркової навчальної дисципліни «Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного начального закладу»; творчий підхід до організації педагогічної практики; педагогічний супровід творчості студентів.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної**

освіти у процесі професійної підготовки» описано реалізацію структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістра дошкільної освіти у процесі професійної підготовки; схарактеризовано організацію та хід експериментальної навчально-вихованої діяльності й проаналізовано результати формувального педагогічного експерименту.

На формувальному етапі експерименту серед залучених майбутніх магістрів виокремлено 92 особи у складі контрольної групи (КГ) та 91 особу у складі експериментальної групи (ЕГ).

Розроблена структурно-функціональна модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки становила основу експериментальної освітньої діяльності.

Розвиток мотиваційного компонента творчого потенціалу магістра дошкільної освіти у процесі професійної підготовки передбачав використання технології цілепокладання, проектування та моделювання карти складників власної особистості, проблемні й інтерактивні лекції та семінари, методи роз'яснення, бесіди, демонстрації; когнітивного компонента – оновлення змісту навчального матеріалу, методи побудови асоціативного ряду, майнд-мап, порівняльних таблиць і схем взаємозв'язку категорій педагогіки творчості, мозкового штурму; креативного компонента – вирішення проблемних і творчих завдань, моделювання проблемних ситуацій за аналогією, роботу педагогічної майстерні-лабораторії, тренінгу; операційного – залучення проблемно-пошукових, модульно-розвивальних та імітаційно-ігрових методів у ході виконання завдань педагогічної практики; рефлексивного – розроблення студентами програми вдосконалення власної особистості, практичні вправи. Для комплексного засвоєння студентами теоретичних основ, досвіду педагогічної творчості та рефлексії педагога-творця створено й упроваджено у процес професійної підготовки магістрів вибіркочу навчальну дисципліну «Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу».

У ході реалізації структурно-функціональної моделі в експериментальній групі у результаті діагностування рівня розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти за допомогою запропонованого діагностувального комплексу простежено зростання кількості респондентів з інноваційним рівнем із 19,8 % до 33 %, із вираженням – із 49,5 до 56 %, із латентним зменшенням із 30,7 % до 11 %. Такі тенденції варто пояснювати посиленням свідомого ставлення, інтересу та здатності студентів магістратури до розвитку професійно важливих якостей, творчої педагогічної діяльності внаслідок використання всіх елементів освітнього простору закладу вищої освіти для перетворення його на творче середовище, передбачене в авторській моделі.

Результати дослідження дають підстави констатувати про відсутність суттєвої позитивної динаміки в контрольній групі, що не зазнавала експериментального впливу, та наявність суттєвих змін як результату цілеспрямованої експериментальної освітньої діяльності в експериментальній (рис. 2).

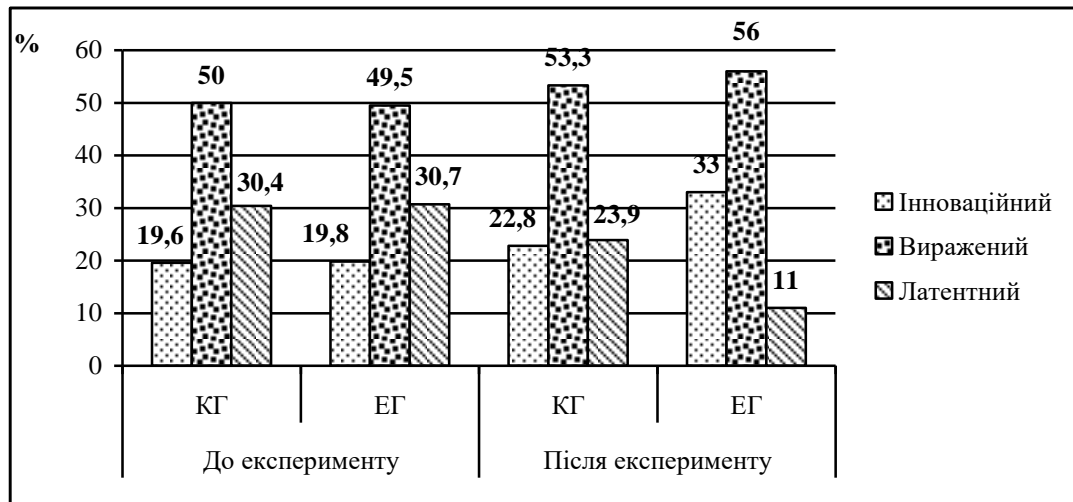

Рис. 2. Розподіл студентів за рівнями розвитку творчого потенціалу

Вірогідність результатів педагогічного експерименту визначено за допомогою статистичного критерію однорідності К. Пірсона, що підтверджує ефективність розробленої структурно-функціональної моделі.

ВИСНОВКИ

У дисертації виконано теоретичне й експериментальне дослідження проблеми розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. Отримані результати роботи дають змогу констатувати про досягнення поставленої мети, вирішення завдань і слугують підставою для узагальнення висновків.

1. Шляхом аналізу психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та педагогічної практики з'ясовано, що, незважаючи на значну кількість проведених досліджень, проблема розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки не знайшла належного відображення як пріоритетна. Водночас її актуальність зумовлена нагальними суспільними потребами у фахівцях, здатних творчо вирішувати численні завдання сучасної системи дошкільної освіти.

На основі обґрунтування взаємозв'язків феномену «творчий потенціал магістрів дошкільної освіти» зі спорідненими поняттями «творча діяльність», «творча особистість», «творча активність», «творчі здібності», «креативність», «творчий потенціал особистості», «творчий потенціал педагога» сформовано цілісне уявлення про його сутність і визначальні характеристики.

У дисертації *творчий потенціал магістра дошкільної освіти* схарактеризовано як інтегративну якість особистості фахівця з дошкільної освіти, що є системою професійних знань і вмінь, психологічних характеристик педагога, що забезпечують провадження творчої педагогічної діяльності, самовдосконалення, спрямовані на розвиток творчої особистості студентів, їхньої готовності до творчої взаємодії з дітьми дошкільного віку та набувають розвитку у процесі професійної підготовки в умовах магістратури. З'ясовано структуру творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти, що охоплює мотиваційний, когнітивний, креативний, операційний і рефлексивний компоненти.

2. Унаслідок дослідження структури творчого потенціалу магістра дошкільної освіти розроблено відповідні його компонентам критерії та показники їхнього розвитку: мотиваційний (показники: мотиви вибору професії фахівця дошкільної освіти, спрямованість на творчу педагогічну діяльність, інтерес до процесів творчої педагогічної діяльності, потреба досягнення поставленої мети як умова успіху педагогічної діяльності, пізнавальні мотиви); когнітивний (показники: система психолого-педагогічних знань, необхідних для успішної творчої педагогічної діяльності, швидкість і точність виконання розумових операцій, установка на творче виконання завдань, наявність основних компонентів уміння вчитися); креативний (показники: рівень пізнавальної активності у процесі професійної підготовки, схильність до пошуку нових алгоритмів у творчій педагогічній діяльності, рівень креативності особистості педагога); операційний (показники: опанування прийомів, методів, технологій творчої педагогічної діяльності, уміння застосовувати методи науково-дослідної роботи, ефективного застосування набутого досвіду за нових педагогічних умов); рефлексивний (показники: самооцінка власної професійної підготовки, оцінка результатів своєї педагогічної діяльності, опанування методів і технологій професійного вдосконалення власної педагогічної майстерності). Схарактеризовано інноваційний, виражений і латентний рівні розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти.

3. Проведено емпіричне дослідження сучасного стану розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки за допомогою розробленого комплексу діагностувальних методик, дібраних відповідно до критеріїв. За його результатами встановлено нечисленну кількість студентів (19,7 %) з інноваційним рівнем розвитку компонентів творчого потенціалу, наявність значної кількості студентів із вираженим (49,7 %) і латентним (30,6 %) рівнями розвитку компонентів творчого потенціалу, із яких найменш розвинутими виявилися когнітивний і операційний (17,5–18 % студентів з інноваційним рівнем). Аналіз результатів діагностування дає підстави стверджувати про недостатній рівень підготовленості до творчої педагогічної діяльності більшості магістрів за умови використання традиційних освітніх технологій у закладі вищої освіти. Це увиразнює необхідність удосконалення змісту професійної підготовки магістрів дошкільної освіти щодо засвоєння студентами глибинного змісту поняття педагогічної творчості, формування усвідомленого прагнення опанувати способи та технології творчої діяльності у процесі професійного становлення особистості магістра дошкільної освіти, орієнтування у засобах, методах, технологіях творчої та інноваційної діяльності в закладах дошкільної та вищої освіти.

4. Дослідження науково-педагогічних засад розвитку творчого потенціалу магістра дошкільної освіти як цілісної системи дало змогу розробити авторську структурно-функціональну модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки, яка сутнісно забезпечує систему впливів на студентів спеціальності «Дошкільна освіта» на другому (магістерському) рівні вищої освіти, в умовах якої відбувається розвиток творчого потенціалу. Модель об'єднує цільовий, теоретико-методологічний, процесуальний, методичний та оцінювально-результативний блоки. До структури цільового блоку належить мета професійної підготовки в контексті розвитку всіх компонентів

творчого потенціалу. Оцінювально-результативний блок містить критерії та показники, діагностувальний інструментарій творчого потенціалу відповідно до його компонентів. Методологічні підходи та принципи організації процесу розвитку творчого потенціалу становлять теоретико-методологічний блок структурно-функціональної моделі. Процесуальний блок охоплює організаційно-педагогічні умови (науково-методичне забезпечення творчої діяльності студентів у процесі навчання; забезпечення кваліфікованого творчого супроводу професійно-особистісного становлення та розвитку студента; організація творчого освітнього середовища; стимулювання та активізація самовизначення та самореалізації студентів у процесі науково-дослідної та самостійної практичної творчої діяльності студентів у процесі професійної підготовки) й етапи розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки (адаптаційно-ознайомлювальний, інформаційно-діяльнісний і творчої самореалізації). Основним складником методичного блоку визначено освітній простір закладу вищої освіти, що об'єднує оновлені зміст, форми, методи та суб'єктів освітньої діяльності у вищій школі.

Схарактеризовано напрями реалізації структурно-функціональної моделі в контексті вдосконалення змісту професійної підготовки магістра дошкільної освіти: удосконалення нормативного забезпечення підготовки магістра; вивчення професійно-педагогічних дисциплін з опорою на творчі проблемно-пошукові завдання, навчально-ігрові методи та моделюючи діяльність, організацію різних видів творчості студентів під час навчання; упровадження в освітній процес вибіркової навчальної дисципліни «Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу»; творчий підхід до організації педагогічної практики; супровід викладачами процесу творчості студентів.

5. Для перевірки ефективності структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної освіти проведено формувальний етап педагогічного експерименту та виконано діагностування рівня розвитку кожного з компонентів досліджуваного феномену перед початком і наприкінці реалізації моделі в експериментальній і контрольній групах. За підсумками аналізу результатів дослідження в експериментальній групі порівняно із контрольною виявлено позитивну динаміку рівнів розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти – наявність різниці у розподілах студентів за рівнями розвитку творчого потенціалу в контрольній та експериментальній групах, яка складає від 2,7 % до 12,9 %; зростання кількості студентів експериментальної групи з інноваційним рівнем на 13,2 %, із вираженим рівнем – на 6,5 % та зниження кількості магістрів із латентним рівнем на 19,7 %.

На основі статистичного аналізу експериментальних даних підтверджено достовірність змін та ефективність експериментальної навчально-виховної діяльності. З огляду на це доведено, що упровадження в освітній процес закладів вищої освіти розробленої структурно-функціональної моделі забезпечує розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки.

Зміст і результати роботи не вичерпують усіх аспектів проблеми розвитку творчих якостей фахівця дошкільної освіти. Перспективи подальшого дослідження

вбачаємо в розробленні та впровадженні технології творчого саморозвитку випускників магістратури дошкільної освіти у процесі практичної професійної діяльності в закладах дошкільної та/або вищої освіти.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Ємчик О. Г. Компоненти творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*: зб. наук пр. Рівне: РДГУ, 2015. Вип. 12 (55). Частина 1. С. 214–221.
2. Ємчик О. Г. Концептуальні основи розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. наук.-метод. журн. 2016. Вип. 1–2. С. 21–26.
3. Ємчик О. Г. Методи розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього педагога в процесі професійної підготовки. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*: зб. наук. пр. Бердянськ: ФО-П Ткачук О. В., 2015. Вип. 3. С. 86–92. (Педагогічні науки).
4. Ємчик О. Г. Моделювання розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. IV (41), Issue: 86. P. 16–19.
5. Ємчик О. Г. Педагогічні умови розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти. *Освітній простір України*. 2017. Вип. 9. С. 56–62.
6. Ємчик О. Г. Проблема творчого потенціалу особистості в науково-педагогічній спадщині. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 5 (49). С. 116–125.
7. Ємчик О. Г. Творчий потенціал у структурі професійно значущих якостей магістра дошкільної освіти. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. пр. / ред.: І. Д. Бех; Ін-т пробл. виховання АПН України. Київ, 2017. Вип. 13, кн. 2. С. 191–204.
8. Ємчик О. Г. Формування творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти як наукова проблема. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*: зб. наук. пр. / ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Випуск 25 (35). С. 87–92. (Серія: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики).
9. Семенов О. С., Ємчик О. Г. Освітнє середовище навчального закладу як детермінанта розвитку професійного потенціалу майбутнього вихователя. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 1 (350). С. 102–109. (Серія: Педагогічні науки).
10. Семенов О. С., Ємчик О. Г. Розвиток творчої особистості фахівця дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*: зб. наук. пр. Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2015. № 2 (14). С. 286–291.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

11. Ємчик О. Г. Творчий потенціал як невід’ємна складова особистості педагога. *Теоретичні та методичні засади особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Вінниця, 26–27 листопада 2014 р.). Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. С. 47–50.

12. Ємчик О. Г. Проблема творчого потенціалу особистості в науково-педагогічній спадщині. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 26–27 березня 2015 р.). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. Т. 2. С. 69–72.

13. Ємчик О. Г. Значення готовності до творчої педагогічної діяльності для професійної підготовки магістра дошкільної освіти. *Підготовка конкурентоздатного фахівця дошкільної та початкової освіти: реалії й перспективи*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 25–26 червня 2015 р.) / за заг. ред. проф. Пріми Р. М. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2015. С. 47–50.

14. Ємчик О. Г. Готовність до творчої діяльності у структурі професійної компетентності педагога. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів (м. Луцьк, 12–13 травня 2015 р.): у 3 т. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. Т. 1. С. 280–282.

15. Ємчик О. Г. Творчий потенціал як джерело професійної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. *Дошкільна освіта у сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації*: статті II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 8–9 квітня 2016 р.) / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2016. Частина II. С. 43–48.

16. Ємчик О. Г. Чинники розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів (м. Луцьк, 17–18 травня 2016 р.): у 3 т. Луцьк: Терен, 2016. Т. 1. С. 306–309.

17. Ємчик О. Г. Розвиток творчого потенціалу як необхідна умова професійного становлення магістра дошкільної освіти. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір*: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 3–5 червня 2016 р.): у 2 т. / А. В. Лякішева (заг. ред.), П. М. Гусак, І. М. Брушневська й ін. Луцьк: ФОП Покора І. О., 2016. Т. 1 (А-Н). С. 140–144.

18. Ємчик О. Г. Етапи професійної підготовки магістрів дошкільної освіти у контексті розвитку творчого потенціалу. *Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті: здобутки, проблеми, перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 13–14 жовтня 2016 р.) FOLIA COMENIANA: вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я.-А. Коменського / гол. ред. Муковіз О. П. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. С. 46–49.

19. Ємчик О. Г. Ознаки педагогічної діяльності як творчого процесу. *Самореалізація пізнавально-творчого і професійного потенціалу особистості в інноваційній освіті*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Суми, 16–17 листопада 2016 р.). Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. С. 80–82.

20. Ємчик О. Г. Творча компетентність як основа професійного зростання магістра дошкільної освіти. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 16–17 травня 2017 р.) / А. В. Лякішева (заг. ред.), П. М. Гусак, І. М. Брушневська та ін. Луцьк: ФОП Покора І. О., 2017. С. 89–90.

21. Ємчик О. Г. Високий рівень творчого потенціалу як показник творчої компетентності педагога. *Підготовка конкурентоздатного фахівця початкової освіти в контексті реалізації концепції «Нова українська школа»*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Луцьк, 25 вересня 2017 р.). Луцьк, 2017. С. 16–19. URL: http://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/zbirnik_konferenciyi_25.09.2017final.pdf

Праці, які додатково відображають результати дисертації:

22. Ємчик О. Г. Діагностика рівня розвитку компонентів творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. *Педагогічний часопис Волині*: науковий журнал. Луцьк: Вежа-друк, 2015. № 1. С. 10–15.

23. Ємчик О. Г. Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: навчально-методичний посібник. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 164 с.

24. Ємчик О. Г. Педагогічні умови розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. *Педагогічний часопис Волині*: науковий журнал. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2016. № 2 (3). С. 25–29.

АНОТАЦІЇ

Ємчик О. Г. Розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне, 2018.

У дисертації досліджено проблему розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. На основі аналізу психолого-педагогічної та науково-методичної літератури обґрунтовано сутність і змістове наповнення понять «творчий потенціал особистості», «творчий потенціал педагога», «творчий потенціал магістра дошкільної освіти», схарактеризовано його структуру, що передбачає мотиваційний, когнітивний, креативний, операційний і рефлексивний компоненти; визначено критерії, показники та рівні його розвитку, створено комплексну методику їхнього діагностування. Обґрунтовано, розроблено й апробовано структурно-функціональну модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки, яка складається із взаємопов'язаних блоків (цільовий, теоретико-методологічний, методичний,

процесуальний та оцінювально-результативний) і охоплює вперше визначені етапи й організаційно-педагогічні умови. Виокремлено основні положення про напрями вдосконалення змісту професійної підготовки магістра дошкільної освіти в контексті розвитку творчого потенціалу.

Ключові слова: творчий потенціал, розвиток творчого потенціалу, магістр дошкільної освіти, професійна підготовка, творча педагогічна діяльність, структурно-функціональна модель розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти.

Емчик А. Г. Развитие творческого потенциала магистров дошкольного образования в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Ровенский государственный гуманитарный университет. – Ровно, 2018.

В диссертации исследована проблема развития творческого потенциала магистров дошкольного образования в процессе профессиональной подготовки. На основе анализа психолого-педагогической и научно-методической литературы обоснована сущность и содержательное наполнение понятий «творческий потенциал личности», «творческий потенциал педагога», «творческий потенциал магистра дошкольного образования», охарактеризована его структура, которая предусматривает мотивационный, когнитивный, креативный, операционный и рефлексивный компоненты; определены критерии, показатели и уровни его развития, создана комплексная методика их диагностики. Обоснована, разработана и апробирована структурно-функциональная модель развития творческого потенциала магистров дошкольного образования в процессе профессиональной подготовки, состоящая из взаимосвязанных блоков (целевой, теоретико-методологический, методический, процессуальный и оценочно-результативный) и включающая впервые определенные этапы и организационно-педагогические условия. Выделены основные положения о направлениях совершенствования содержания профессиональной подготовки магистра дошкольного образования в контексте развития творческого потенциала.

Ключевые слова: творческий потенциал, развитие творческого потенциала, магистр дошкольного образования, профессиональная подготовка, творческая педагогическая деятельность, структурно-функциональная модель развития творческого потенциала магистров дошкольного образования.

Yemchyk O. H. Creative potential development of Preschool Education Masters in the process of professional training. – Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Rivne State University of Humanities. – Rivne, 2018.

It has been researched the issue of creative potential development of Preschool Education Masters and the notions of *personal creative potential* and *pedagogue creative potential* have been defined basing on the analysis of psychological and pedagogical research.

This research outlines creative potential development of Preschool Education Masters as an integrative characteristic of Preschool Education specialist personality. This characteristic reveals as a system of professional knowledge and skills, pedagogic psychological features that provide implementation of pedagogue creative work and self-improvement. These ones are focused on students' creative personal development in specialty of Preschool Education, being prepared to creative interaction with preschool-aged children, and develop in the process of Master's training. The author provides the rationale for the structure that includes such constituents as motivational (motives, needs, focusing on creative pedagogical activity), cognitive (knowledge formedness about the core, mechanisms, pedagogical creative work regularities, personality role and place in pedagogical creative work), creative (creative work makings, creativeness and other psychological characteristics), operative (obtaining creative pedagogical activity methods and technologies in preschool and higher educational institutions), reflexive (the ability to evaluate critically and improve the own creative pedagogical activity, responsibility for its results) ones.

It has been characterized the criteria, indicators and levels of Preschool Education Masters' creative potential development in the process of professional training. It has been developed a diagnostic complex to research levels of this characteristic development for specialists.

The author develops structural and functional model of creative potential development of Preschool Education Masters in the process of professional training as a system of influences on the students in Preschool Education specialty on the second (Master's) higher educational level. Under these conditions their creative potential preservation and increasing take place. This model includes goal-oriented, theoretical and methodological, processual, methodical, evaluative and effective blocks. *Goal-oriented block* structure consists of the aim of professional training process in the context of all creative potential constituents' development. *Evaluative and effective block* includes criteria and indicators, diagnostic instruments of creative potential according to its constituents. Methodological approaches and principals how to organize the process of creative potential development are presented as *theoretical and methodological block* of structural and functional model. *Processual block* consists of organizational and pedagogical conditions (scientific and methodical providing of students' creative activity in the process of studying; providing of skilled creative work accompanying for student's professional and personal development; creative educational surrounding establishment; stimulation and activation of students' self-defining and self-realization in the process of scientific and research, independent practical creative activity within professional training) and creative potential development stages of Preschool Education Masters in the process of professional training (adaptive and orientation, informative and action-related, stage of creative work self-realization). The author defines the basic constituent of *methodical block* that is presented by educational space of higher educational institution and includes the content, forms and educational activity entities in higher school.

Directions of structural and functional model realization have been characterized in the context of professional training content improvement for Preschool Education Master. It is presented by improvement of Master's training normative providing; research of professional and pedagogical subjects basing on creative issue-searching tasks, teaching

and game methods and modeling activity, organization of students' different creative activities during the studying; implementation of selective subject in the educational process (special course of *The Fundamentals of Creative Potential Development of the Future Tutors in Preschool Educational Institution*), students' engagement for creative pedagogical practice, organization and management by lecturers of the process of students' creative work.

It has been experimentally verified and confirmed the effectiveness of structural and functional model realization of Preschool Education Masters' creative potential development in the process of professional training.

Key words: creative potential, creative potential development, Preschool Education Master, professional training, creative pedagogical activity, structural and functional model of Preschool Education Masters' creative potential development.

Підписано до друку 24.05.2018 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 45.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua